

CENTRALE BANK VAN CURACAO EN SINT MAARTEN

Bijstelling groeiprojectie naar aanleiding van wereldwijde uitbraak coronavirus (COVID-19) en lokale voorzorgmaatregelen

1. Inleiding

Op 19 maart 2020 heeft de Centrale Bank van Curaçao en Sint Maarten (CBCS) een notitie gepubliceerd waarin de macro-economische effecten van de maatregelen die de regering van Curaçao had genomen ter voorkoming van een uitbraak van het coronavirus (COVID-19) in kaart worden gebracht. Specifiek ging het hierbij om de sluiting van de grenzen voor alle commerciële vluchten en het maritieme verkeer met uitzondering van het vervoer van olieproducten en vracht.

De overheid heeft de maatregelen eind maart 2020 verder aangescherpt. Na een avondklok werd een totale *lockdown* ingevoerd. Hierdoor moeten alle bedrijven met uitzondering van supermarkten, apotheken en benzinestations gesloten zijn. Met uitzondering van noodgevallen mogen mensen alleen op vastgestelde dagen de straat op om boodschappen te doen. De maatregel werd in principe voor een periode van 2 weken ingevoerd maar is op 13 april met nog 2 weken verlengd waarbij de regering wel heeft aangekondigd enkele versoepelende maatregelen te overwegen. Door de totale *lockdown* is de economie van Curaçao vrijwel geheel stilgelegd.

Inmiddels hebben internationale organisaties, zoals het Internationale Monetaire Fonds, hun projecties bijgesteld naar aanleiding van de uitbraak van het coronavirus en de omvangrijke preventieve maatregelen die overheden over de hele wereld hebben genomen. De vooruitzichten zijn zeer negatief. Volgens de World Economic Outlook van het IMF van april 2020 zal de wereldeconomie in 2020 met 3,0% krimpen. Ook de twee belangrijkste handelspartners van Curaçao, de Verenigde Staten en Nederland, zullen een sterke krimp van respectievelijk -5,9% en -7,5% registreren.

Tegen deze achtergrond heeft de CBCS haar groeiprojectie geactualiseerd die in deze notitie wordt gepresenteerd. Allereerst wordt in paragraaf 2 het baseline scenario besproken. Voorts wordt in paragraaf 3 de nieuwe projectie gepresenteerd waarin rekening wordt gehouden met een *lockdown*. Paragraaf 4 bevat een voorspelling van de groei in 2020 waarbij wordt verondersteld dat de Algemene Bestedingsbelasting (ABB) niet meer in 2020 wordt ingevoerd. Tot slot volgt de conclusie in paragraaf 5.

2. Baseline scenario

In maart 2020 heeft de CBCS de macro-economische effecten van de sluiting van de grenzen voor commerciële vluchten en het maritiem verkeer berekend. Hierbij werden scenario's gepresenteerd

voor de sluiting voor een periode van 1 maand, 2 maanden, 3 maanden en 6 maanden. Ook werd onderscheid gemaakt tussen een snel en geleidelijk herstel na heropening van de grenzen.

Van deze scenario's wordt thans het scenario van een sluiting van de grenzen voor 3 maanden met een geleidelijk herstel na heropening van de grenzen als uitgangspunt genomen (i.c. baseline scenario).

In het baseline scenario wordt het volgende verondersteld:

- Gedurende de eerste helft van 2020 vinden er geen productieactiviteiten plaats bij de raffinaderij. De salarissen (exclusief secundaire arbeidsvoorwaarden) van het voormalige Isla personeel zullen door CRU N.V. worden uitbetaald. Na de overname door de Klesch groep in de tweede helft van 2020, zal de raffinaderij geleidelijk haar activiteiten opstarten. De toegevoegde waarde van de raffinaderij zal in 2020 50% onder het niveau van 2019 liggen.
- Refineria Isla Curaçao B.V. zal de ontslagcompensatie jegens haar voormalig personeel, zoals met de vakbonden overeengekomen is, uitbetalen.
- De overheid voert per 1 juli 2020 een Algemene Bestedingsbelasting (ABB) in van 12,84% voor goederen, 9,63% voor diensten en 7,49% voor korte termijn verhuur van onroerend goed die de huidige omzetbelasting (OB) zal vervangen. Bedrijven zullen het hogere tarief van de algemene bestedingsbelasting bij invoer van goederen doorberekenen aan de consument.
- De sluiting van de grenzen heeft een negatief effect op de exporten, in het bijzonder de deviezeninkomsten uit toerisme, transportdiensten en overige diensten gerelateerd aan toerisme.
- De sluiting van de grenzen heeft een negatief effect op de economische activiteiten en de werkgelegenheid in voornamelijk in de sectoren toerisme, transport en overige diensten gerelateerd aan toerisme en daarmee ook op de binnenlandse vraag.
- Als gevolg van het negatieve effect op de exporten en de binnenlandse vraag zal de sluiting van de grenzen ook een negatief effect hebben op de import van goederen en diensten.
- De exporten zullen na heropening van de grenzen geleidelijk herstellen. Hierbij wordt verondersteld dat het niveau van de exporten in de eerste 3 maanden na de heropening van de grenzen 50% onder het niveau van het baseline scenario zullen liggen. Daarna zullen de exporten in de rest van het jaar 25% onder het niveau van het baseline scenario liggen.
- Financiële steun uit Nederland of extra leningen van de overheid voor noodhulp om het verlies van banen te beperken, de zwaarst getroffen financieel te ondersteunen en de liquiditeitspositie van de overheid te verbeteren zijn buiten beschouwing gelaten.
- De economische effecten van een mogelijke uitbraak van het coronavirus op Curaçao (extra kosten gezondheidszorg en negatief effect op andere economische activiteiten) zijn buiten beschouwing gelaten.

In het baseline scenario wordt een reële economische krimp van 13,9% in 2020 verwacht, terwijl de inflatie tot 3,5% zal stijgen. Hierbij dient te worden opgemerkt dat de inflatie 0,5 procentpunt lager is

dan in de projectie van maart 2020, omdat nu wordt verondersteld dat de ABB op 1 juli 2020 wordt ingevoerd. In de nieuwe baseline projectie wordt ook rekening gehouden met een daling van de prijzen van olieproducten en energie (benzine, diesel, elektriciteit en water) als gevolg van een sterke afname van de internationale olieprijzen. De daling van de lokale prijzen van oliederivaten wordt echter gematigd door de toeslag die de overheid op 1 maart en 1 april 2020 op benzine en diesel (NAf.0.023), LPG 20 lbs (NAf.0.50) en LPG 100 lbs (NAf.2.50) heeft ingevoerd. Als gevolg van de lagere inflatie is de verwachte reële economische krimp nu 1,0 procentpunt lager dan de krimp die in maart 2020 werd voorspeld (-14,9%).

De reële krimp van het BBP is het gevolg van een daling van zowel de binnenlandse als de netto buitenlandse bestedingen. Alle componenten van de binnenlandse bestedingen, met uitzondering van de overheidsinvesteringen, zullen naar verwachting dalen. De particuliere consumptie zal naar verwachting een sterke daling registreren als gevolg van de verslechterde situatie op de arbeidsmarkt. Bovendien zal de koopkracht door de hoge inflatie afnemen. De particuliere investeringen nemen af als gevolg van een daling van het ondernemersvertrouwen door de mondiale crisis en toegenomen onzekerheden. De overheidsconsumptie neemt af doordat de overheid wegens bezuinigingsmaatregelen de uitgaven aan salarissen en goederen & diensten zal verlagen. De overheidsinvesteringen blijven daarentegen in reële termen gelijk.

De verwachte krimp van de netto buitenlandse bestedingen is het gevolg van een sterke daling van de exporten, gematigd door minder importen. De reële krimp van de exporten is voornamelijk het gevolg van een daling van de deviezeninkomsten uit toerisme en transport door de sluiting van de grenzen voor een periode van 3 maanden. Ook nemen de deviezeninkomsten van de raffinaderij af doordat in de eerste helft van 2020 geen productieactiviteiten zullen plaatsvinden. De lagere importen zijn het gevolg van de verwachte daling van de binnenlandse bestedingen en de lagere bestedingen van toeristen.

3. Effect sluiting van grenzen inclusief een *lockdown*

Uitgaande van het baseline scenario, i.c. sluiting van de grenzen voor een periode van 3 maanden, heeft de CBCS het effect van een *lockdown* voor een periode van 1 maand, 2 maanden en 3 maanden doorberekend.

De doorberekening richt zich op het korte-termijneffect, i.c. het effect op de economische groei in 2020. De overige assumpties bij deze doorberekening zijn gelijk aan het baseline scenario. De sluiting van de grenzen en de *lockdown* hebben vooral betrekking op het tweede kwartaal van 2020. Hierdoor wordt op basis van seizoenspatronen verondersteld dat 26,0% van het BBP op jaarbasis aan het tweede kwartaal kan worden toegerekend. Door de *lockdown* worden de economische activiteiten in feite stilgelegd.

Tabel 1 laat het effect van de sluiting van de grenzen voor 3 maanden inclusief een *lockdown* op de economie van Curaçao zien:

- Baseline scenario: sluiting van de grenzen voor een periode van 3 maanden met geleidelijk herstel na heropening van de grenzen.
- Scenario 1: sluiting van de grenzen voor een periode van 3 maanden met geleidelijk herstel na heropening van de grenzen en een *lockdown* voor een periode van 1 maand.
- Scenario 2: sluiting van de grenzen voor een periode van 3 maanden met geleidelijk herstel na heropening van de grenzen en een *lockdown* voor een periode van 2 maanden.
- Scenario 3: sluiting van de grenzen voor een periode van 3 maanden met geleidelijk herstel na heropening van de grenzen en een *lockdown* voor een periode van 3 maanden.

Tabel 1. Effect sluiting van de grenzen inclusief een *lockdown*

	2019	Baseline scenario	Scenario 1	Scenario 2	Scenario 3
Binnenlandse bestedingen, waarvan	-1,6%	-4,2%	-10,7%	-17,3%	-23,5%
Private sector	-0,8%	-3,7%	-9,3%	-14,9%	-20,2%
Investeringen	-0,1%	-0,2%	-1,7%	-3,4%	-4,7%
Consumptie	-0,7%	-3,5%	-7,6%	-11,5%	-15,5%
Overheidssector	-0,8%	-0,5%	-1,4%	-2,4%	-3,3%
Investeringen	-0,1%	0,0%	-0,1%	-0,3%	-0,4%
Consumptie	-0,7%	-0,5%	-1,3%	-2,1%	-2,9%
Voorraadmutatie	-0,1%	0,0%	0,1%	0,2%	0,2%
Netto buitenlandse bestedingen, waarvan	0,3%	-9,7%	-7,1%	-4,5%	-2,1%
Exporten van goederen en diensten	-4,2%	-26,7%	-26,6%	-26,6%	-26,6%
Importen van goederen en diensten	-4,5%	-17,0%	-19,5%	-22,1%	-24,5%
BBP (reëel)	-1,4%	-13,9%	-17,7%	-21,6%	-25,4%
Inflatie	2,6%	3,5%	3,5%	3,5%	3,5%
BBP in mln NAf. (nominaal)	5.666,2	5.076,9	4.861,6	4.640,6	4.425,3
BBP in mln NAf. (reëel, prijzen van 2010)	4.900,5	4.219,4	4.033,2	3.842,0	3.655,8

Als gevolg van de *lockdown* zal de reële krimp van het BBP sterker zijn dan in het baseline scenario. Hoe langer de *lockdown* duurt, hoe groter het negatieve effect zal zijn. Hierdoor wordt een reële krimp van het BBP van tussen de 17,7% (*lockdown* van 1 maand) en 25,4% (*lockdown* van 3 maanden) verwacht. Dit is dus een verschil van tussen de 3,8 en 11,5 procentpunten vergeleken met het baseline scenario. De sterkere daling van het reële BBP vergeleken met het baseline scenario wordt vooral veroorzaakt door een sterke afname van de binnenlandse bestedingen. Alle componenten van de binnenlandse bestedingen tonen een sterkere krimp vergeleken met het baseline scenario. Echter, de

daling in de particuliere consumptie zal het sterkst zijn. Immers, gedurende de *lockdown* wordt de consumptie beperkt tot de primaire levensbehoeften (i.c. levensmiddelen en medicijnen). Ook zal de *lockdown* een negatief effect hebben op de particuliere en overheidsinvesteringen, omdat geplande investeringen vertraging zullen oplopen of worden uitgesteld wegens het stilleggen van de economische activiteiten.

De krimp van de netto buitenlandse bestedingen zal in het geval van de sluiting van de grenzen inclusief een *lockdown* minder sterk zijn dan in het baseline scenario, omdat de daling van de importen sterker zal zijn door de sterkere krimp van de binnenlandse bestedingen. De daling van de exporten zal in het geval van een *lockdown* nagenoeg gelijk blijven aan het baseline scenario.

4. Effect sluiting van grenzen inclusief een *lockdown* zonder invoering ABB

In het baseline scenario en de impactscenario's die in paragraaf 3 zijn besproken werd verondersteld dat de Algemene Bestedingsbelasting (ABB) per 1 juli 2020 wordt ingevoerd. De CBCS heeft ook een projectie gemaakt voor het geval de invoering van de ABB niet meer in 2020 zal plaatsvinden.

Indien de ABB niet in 2020 wordt ingevoerd, zal de inflatie 2,5% bedragen. De inflatie is hierdoor 1,0 procentpunt lager vergeleken met de scenario's waarin wel wordt uitgegaan van de invoering van de ABB in juli 2020.

Door de lagere inflatie zal de reële krimp van het BBP in zowel het baseline scenario als de impactscenario's lager uitkomen (1,6 – 1,7 procentpunten) vergeleken met de scenario's inclusief de ABB (zie tabel 2).

Tabel 2. Effect sluiting van de grenzen inclusief een *lockdown* zonder invoering ABB

	2019	Baseline scenario	Scenario 1	Scenario 2	Scenario 3
Binnenlandse bestedingen, waarvan	-1,6%	-2,3%	-8,9%	-15,3%	-21,6%
Private sector	-0,8%	-2,0%	-7,6%	-13,1%	-18,5%
Investeringen	-0,1%	0,3%	-1,2%	-2,8%	-4,2%
Consumptie	-0,7%	-2,3%	-6,4%	-10,3%	-14,3%
Overheidssector	-0,8%	-0,3%	-1,3%	-2,2%	-3,1%
Investeringen	-0,1%	0,0%	-0,1%	-0,3%	-0,3%
Consumptie	-0,7%	-0,3%	-1,2%	-1,9%	-2,8%
Voorraadmutatie	-0,1%	0,0%	0,1%	0,2%	0,2%
Netto buitenlandse bestedingen, waarvan	0,3%	-9,9%	-7,3%	-4,8%	-2,4%
Exporten van goederen en diensten	-4,2%	-25,4%	-25,4%	-25,4%	-25,4%
Importen van goederen en diensten	-4,5%	-15,5%	-18,1%	-20,6%	-23,0%
BBP (reëel)	-1,4%	-12,2%	-16,1%	-19,9%	-23,8%
Inflatie	2,6%	2,5%	2,5%	2,5%	2,5%
BBP in mln NAf. (nominaal)	5.666,2	5.116,6	4.895,6	4.680,3	4.459,3
BBP in mln NAf. (reëel, prijzen van 2010)	4.900,5	4.302,7	4.111,6	3.925,3	3.734,2

5. Conclusie en aanbevelingen

Net als andere landen in de wereld moest Curaçao maatregelen nemen om een verspreiding van het coronavirus COVID-19 te voorkomen. De grenzen zijn voor commerciële vluchten en het maritieme verkeer gesloten terwijl tevens een *lockdown* is ingevoerd. Dit besluit is ingegeven door argumenten in de sfeer van de volksgezondheid daar deze ziekte in het bijzonder voor ouderen en mensen met andere medische aandoeningen levensgevaarlijk is.

Deze maatregelen hebben echter een negatief effect op de economie. Bovendien geldt dat hoe langer het duurt, des te groter het negatieve effect zal zijn op de economie. Het negatieve effect is ook afhankelijk van hoe snel de economie na heropening van de grenzen zich zal herstellen.

De CBCS wil hierbij benadrukken dat economische voorspellingen thans door grote onzekerheden zijn omgeven. Er is nu sprake van een pandemie die tot een mondiale economische crisis heeft geleid. Er kleven veel negatieve risico's aan de huidige voorspelling, waaronder het verloop en de duur van

de pandemie, hoe snel de restrictieve maatregelen in de hele wereld worden versoepeld en afgebouwd en hoe de bestedingen zich zullen herstellen.

De sterke krimp van de economie zal uiteraard leiden tot een verdere verslechtering van de overheidsfinanciën. De Rijksministerraad is reeds akkoord gegaan dat Curaçao tijdelijk afwijkt van de begrotingsnormen zoals vastgesteld in de Rijkswet Financieel Toezicht Curaçao en Sint Maarten. Ook is een eerste tranche aan liquiditeitssteun in de vorm van een 2-jarige bulletlening inmiddels overgemaakt. Curaçao heeft echter meer middelen nodig om de stijging van de werkloosheid te beperken, financiële steun te verlenen aan de meest kwetsbare groepen in de maatschappij en het economische herstel te bevorderen.

Daarvoor dient Curaçao ook zelf de nodige stappen te zetten. De CBCS wil hierbij wel waarschuwen voor contraproductieve maatregelen die een procyclisch effect kunnen hebben, waardoor de economische krimp zou kunnen verergeren. Tegelijkertijd dient gewaakt te worden dat de schuldpositie van het land houdbaar blijft.

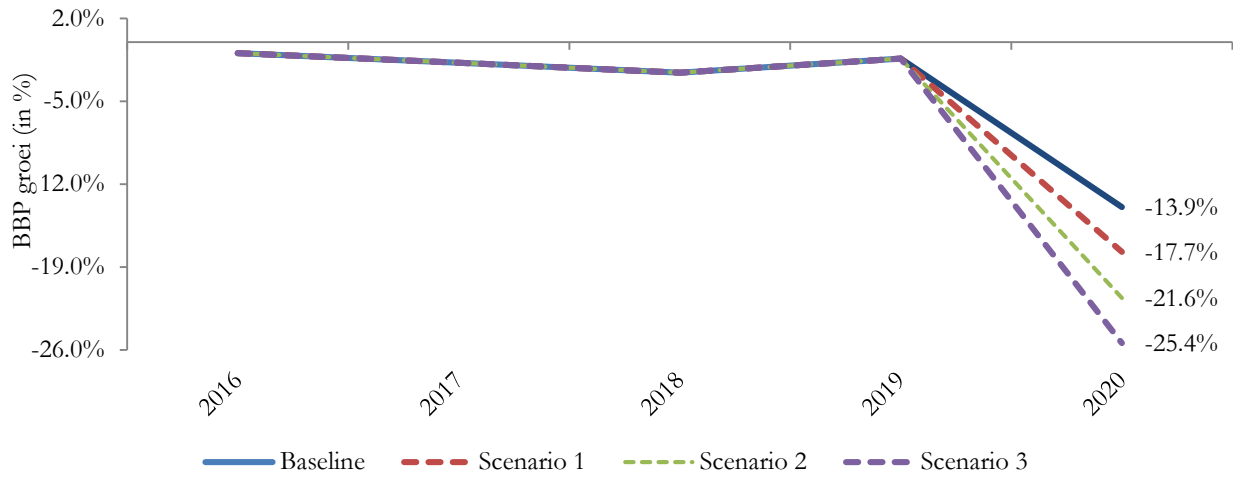
Uit deze analyse blijkt dat de economische offers van een *lockdown* substantieel zijn. De consequenties van een *lockdown* dienen gefinancierd te kunnen worden. Hoe langer de *lockdown* duurt hoe minder de nog actieve delen van de economie in staat zullen zijn om - deels vanuit solidariteit - de stilgevallen economische activiteiten te helpen dragen en hoe minder duurzaam de schuldpositie van de overheid wordt. Er dient daarom gestreefd te worden om op verantwoorde wijze, doch zo spoedig mogelijk, belangrijke delen van de economische activiteiten die nu stilliggen, te reactiveren.

Centrale Bank van Curaçao en Sint Maarten

21 april 2020

Appendix

Grafiek 1. Effect sluiting van grenzen inclusief een *lockdown* – ABB ingevoerd in 2020

Grafiek 2. Effect sluiting van grenzen inclusief een *lockdown* – Geen invoering ABB in 2020

